

บทนำ

ประวัติการศึกษา

ประวัติการศึกษาเป็นวิชาที่ศึกษาถึงเรื่องการจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น การจัดการศึกษาของไทยในสมัยสุโขทัย หรือสมัยกรุงศรีอยุธยา จัดการศึกษาอย่างไร ทั้งในแง่ความมุ่งหมายการเรียนการสอน หลักสูตร การวัดผล หรือ การบริหารการศึกษา การศึกษาถึงเรื่องดังกล่าวทำให้เราทราบข้อมูล ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นที่จำเป็นจะต้องแก้ไข ในการจัดการศึกษาเพื่ออนาคต การที่จะวางแผนจัดการศึกษาในอนาคตได้นั้น จำเป็นต้องใช้ข้อมูลในอดีตเป็นแนวคิดเพื่อกันความผิดพลาดให้น้อยที่สุด เป็นข้อเตือนใจเสมอและจัดให้เหมาะสมกับลักษณะสังคมปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 ต้องการให้คนเรียนหนังสือเพื่อมุ่งหมายให้เข้ารับราชการเพราะสมัยนั้นเราขาดแคลนคนที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการจึงต้องมีการฝึกฝนอบรมกัน แต่สมัยปัจจุบันจุดมุ่งหมายเช่นนี้ต้องเปลี่ยนแปลงไป เพราะคนสนใจการศึกษามาก จุดมุ่งหมายต้องมุ่งให้คนออกประกอบอาชีพส่วนตัวมากกว่าการเข้ารับราชการ

ประวัติการศึกษาจึงเป็นประโยชน์ในการกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษา การบริหารการศึกษา หลักสูตร การเรียนการสอน การวัด และประเมินผลทางการศึกษา เห็นได้จากหลักสูตรการจัดการศึกษาสมัยโบราณของไทย มุ่งประโยชน์ในการดำรงชีวิตจริง ๆ มากกว่าจะมุ่งทางด้านความคิดสร้างสรรค์ เช่น จัดให้เรียนเลขคณิต อ่าน เขียน วิชาแม่บ้านการเรือน วิชาช่างไม้ ตำรายา เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเท่านั้น ซึ่งยังไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน เห็นว่าการจัดหลักสูตรควรเป็นไปเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอนาคต การศึกษามีใช้การจัดเพื่ออดีต หรือปัจจุบันแต่เป็นการจัดการศึกษาเพื่ออนาคต หลักสูตรจึงจัดกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม เพื่อสนองความต้องการของสังคม และช่วยกันจรรโลงสังคมให้เจริญก้าวหน้าขึ้นไปด้วย (วิภาวี ประพันธ์ โยธิน, 2518: 1)

บทที่ 1

การศึกษาสมัยอียิปต์โบราณและดินแดนเมโสโปเตเมีย ของชาวอัสซีเรีย

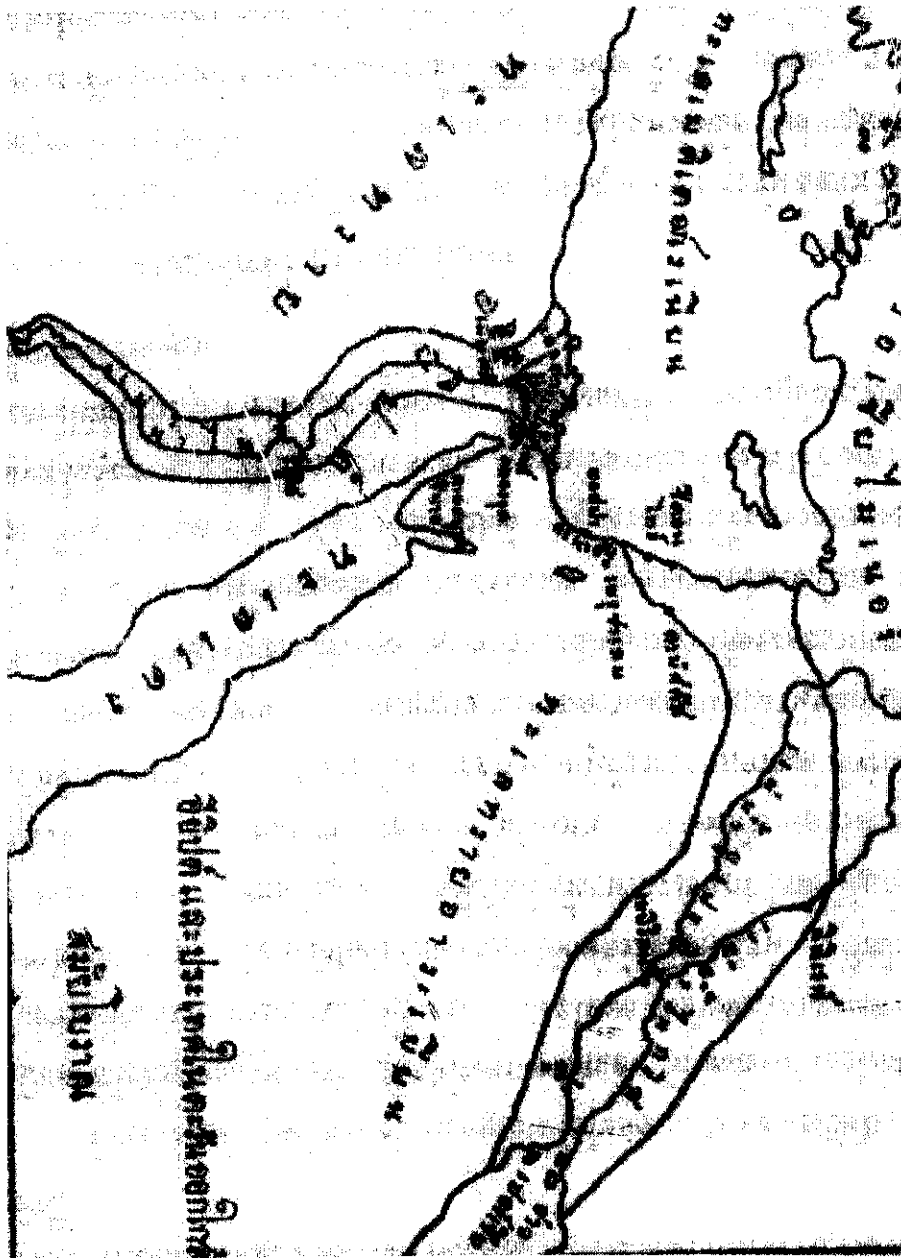
- 1.1 การศึกษาสมัยอียิปต์โบราณ
  - 1.1.1 วัฒนธรรมและความเชื่อถือ
  - 1.1.2 ตัวอักษรและวรรณคดี
  - 1.1.3 กำเนิดศิลปะ
  - 1.1.4 สถาปัตยกรรมและวิทยาการ
- 1.2 การศึกษาในดินแดนเมโสโปเตเมีย
  - 1.2.1 ด้านศิลปกรรม
  - 1.2.2 ด้านการศึกษา
  - 1.2.3 ด้านวิทยาศาสตร์
  - 1.2.4 ด้านกฎหมาย
  - 1.2.5 ด้านศาสนา

บทที่ 1

การศึกษาสมัยอียิปต์โบราณและดินแดนเมโสโปเตเมีย ของชาวอัสติเรีย

1.1 การศึกษาสมัยอียิปต์โบราณ

ความเจริญของมนุษย์เริ่มก่อกำเนิดขึ้นเมื่อมนุษย์รู้จักการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญของตนให้แก่ลูกหลาน นักประวัติศาสตร์ถือว่าประเทศอียิปต์เป็นชาติที่เจริญอย่างมากในยุคโบราณ ทั้งนี้เพราะปรากฏหลักฐานต่าง ๆ มากมาย คือ โบราณสถานสำคัญของอียิปต์ เช่น พีรามิด (Pyramid) ซึ่งแสดงว่า อียิปต์ในสมัยนั้นมีวิชาการด้านสถาปัตยกรรมอันยอดเยี่ยม มีความรู้ด้านก่อสร้างเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ประเทศอียิปต์ยังรู้จักวิธีการเก็บรักษาศพให้อยู่ได้นานหลายพันปี รู้จักใช้หนังสือ และมีอักษรเป็นภาษาของตนเอง รู้จักทำหมึกหรือสีสำหรับเขียน โดยใช้ยางไม้ผสมกับน้ำทำให้ข้นแล้วผสมกับเขม่าไฟเคียวจนเป็นหมึก ต่อมาชาวอียิปต์ได้คิดค้นวิธีการทำกระดาษโดยใช้ต้นปาปิรัส (Papyrus) (ธนู แก้ว โอภาส, 2539: 178)

1.1.1 วัฒนธรรมและความเชื่อถือ

สำหรับอียิปต์ คล้าย ๆ กับประเทศทางตะวันออกกลาง และเอเชียไมเนอร์ อียิปต์เลี้ยงตัวเองได้สบาย ไม่ค่อยเป็นเป้าของการเบียดเบียนทำลาย ด้านการเมืองอียิปต์รวมกันอยู่ภายใต้กษัตริย์ หรือฟาโรห์ ซึ่งมีระยะเวลาปกครองถึง 3 สมัยด้วยกัน ผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของฟาโรห์ได้แก่พวกปุโรหิต คือพวกนักบวชซึ่งอาศัยอยู่ในที่เฉพาะ ทำหน้าที่บวงสรวงเทพเจ้า เป็นผู้อวยยาซากศพ และเป็นผู้ประสาทความรู้ เกี่ยวกับการเตรียมตัวที่จะเผชิญมรณภัยให้แก่ประชาชน กษัตริย์นั้นพรั่งพร้อมด้วยราชบริพารเป็นอันมาก เพื่อจะคอยรับกระแสรับสั่งไปแจ้งแก่กองทัพบก และเรือ เก็บภาษีอากร รักษาความเป็นระเบียบ และจัดให้กิจการงานต่าง ๆ ดำเนินไปเป็นปกติ ขุนนางเหล่านี้ขึ้นตรงต่อพระเจ้าแผ่นดินผู้มีอำนาจเหนือชีวิตและทรัพย์สิน ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมที่พวกเกษตรกรผลิตได้จะถูกเจ้าหน้าที่ของฟาโรห์เก็บภาษีอากรเข้าคลังหลวงเก็บหมด ทำให้ฟาโรห์ต้องรับผิดชอบในความเป็นอยู่ของราษฎรทุก ๆ ด้าน (ปีน มาลากุล, 2518: 4)

จากการที่เจ้าหน้าที่ของฟาโรห์เก็บข้าวปลาอาหารที่เหลือใช้ทั้งหมดไว้ในยุ้งฉางของหลวง เพื่อจะได้มีอาหารแจกจ่ายให้ราษฎรในเวลาที่เกิดการขาดแคลน ด้วยเหตุนี้ทำให้อียิปต์ไม่เจริญเท่าที่ควรเพราะราษฎรส่วนใหญ่ในสมัยนั้นไม่มีความคิดริเริ่ม เพียงแต่มีส่วนช่วยสร้างความเจริญทางด้าน คณิตศาสตร์ แพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เพื่องานด้านแรงงานเท่านั้น ชาวอียิปต์ส่วนใหญ่ไม่อยู่ในฐานะคุ้มครองตัวเองได้ ดังนั้นอียิปต์ซึ่งเป็นแหล่งสร้างสมอารยธรรม แหล่งกำเนิดของศิลปวิทยาการของโลกหลายแขนง จึงตกอยู่ภายใต้การปกครองของชนชาติต่าง ๆ ที่มีความเจริญดีกว่าอียิปต์ในหลาย ๆ ด้าน และสูญเสียอาณาจักรซึ่งเคยรุ่งโรจน์อย่างยิ่งในสมัยหนึ่ง

1.1.2 ตัวอักษรและวรรณคดี

แม้ว่าชนชาติอียิปต์จะเสื่อมโทรมลง แต่อียิปต์ได้ทิ้งหลักฐานไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรื่องราวของอียิปต์เป็นอันมาก หลักฐานที่เหลือไว้อีกประการหนึ่งคือหนังสือของอียิปต์ซึ่งเป็นรูปภาพที่เรียกว่า อักษรไฮโรกลิฟ

การเริ่มต้นเขียนหนังสือของอียิปต์นั้นมีความคล้ายคลึงกับชาติอื่น ๆ ในสมัยโบราณ คือ ใช้ภาพแทนความหมาย และในระยะต่อมาใช้รูปภาพเดียวกันนั้นแทนเสียงของคำที่มีความหมาย และมีการดัดแปลงรูปภาพนั้นแทนพยางค์ จากนั้นนำพยางค์มารวมกันเป็นคำ ตัวอย่างเช่น คำว่า บี-ลีฟ ในภาษาอังกฤษ (bee-leaf) จะเขียนผึ้งและใบไม้เป็นตัวอักษรภาพ ซึ่งใช้เขียนหรือแกะสลักเพื่อบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ตัวอักษรไฮโรกลิฟิกเริ่มใช้กันมานับตั้งแต่สมัยราชวงศ์แรก ๆ ของอียิปต์ ตัวอักษรดังกล่าวได้รับการพัฒนาไปเป็นตัวพยัญชนะ และได้ใช้ในการแต่งวรรณคดี วรรณคดีอียิปต์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา วรรณคดีที่เกี่ยวกับศาสนาได้แก่ บทละครแห่งเมมฟิส และบทเพลงสรรเสริญโอโรสแห่งอิกนาตัน บทละครแห่งเมมฟิสได้เขียนไว้ประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสตกาล เป็นบทสนทนาทางธรรม ซึ่งเป็นลัทธิทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าพระอาทิตย์ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 2)

ชาวอียิปต์เป็นพวกแรกที่คำนึงถึงการที่จะใช้หลักศีลธรรมและจรรยาเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติของมนุษย์ กำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องความดีความชั่วเกิดขึ้น จุดประสงค์ของงานชิ้นนี้เพื่อเพิ่มพูนศรัทธาที่มีต่อเทพเจ้าแห่งพระอาทิตย์คือ เทพเจ้าเรให้มีมากขึ้นนั่นเอง เนื้อเรื่องเป็นแนวความคิดที่ว่าจุดหมายปลายทางของคนอยู่ในอำนาจของเทพเจ้าที่จะชี้ขาด พระองค์เป็นเทพเจ้าแห่งความดี เป็นผู้ทรงประทานชีวิตให้แก่ ผู้รักสันติ ซึ่งฟาโรห์อิกนาตันทรงนิพนธ์ขึ้นในศตวรรษที่ 44 ก่อนคริสตกาล เป็นคำโคลงที่สวดด้วยความยิ่งใหญ่และความยุติธรรม เทพเจ้าเอตันผู้ทรงเป็นเทพเจ้าองค์เดียวที่นอกจากพระองค์แล้วไม่มีเทพเจ้าองค์ใดอีก นับว่าเป็นการรวบรวมความคิดอันยิ่งใหญ่ของอียิปต์ ที่เกี่ยวกับการนับถือเทพเจ้าองค์เดียว (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 4)

1.1.3 กำเนิดศิลปะ

พร้อมกับที่ได้เกิดตัวอักษร เครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ก็ปราณีตขึ้น และความรู้ของมนุษย์ก็มากขึ้น ทำให้มนุษย์เริ่มมีอำนาจเหนือธรรมชาติ และได้เปลี่ยนสภาพจากอารยธรรมชั้นต่ำมาเป็นอารยธรรมที่สูงยิ่งขึ้น ความรู้ความชำนาญที่เกิดจากความพยายามของมนุษย์ที่จะเอาชนะธรรมชาติและควบคุมมนุษย์ด้วยกันเอง ดังนั้น

ความรู้ (วิทยาการ) จึงเกิดขึ้นเป็นเงาตามตัวของสังคมมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากในสมัย อียิปต์และบาบิโลเนีย วิชาเลขคณิตเกิดขึ้นจากความจำเป็นที่ต้องทำบัญชีสินค้า การสร้าง ทาง การกำหนดอัตราภาษีอากร และการเก็บภาษีอากร วิชาเรขาคณิตที่เกิดขึ้น เพราะจำเป็นต้องการหาทางควบคุมแม่น้ำไนล์ซึ่งท่วมทุกปีโดยสร้างเขื่อน ชุดคลองและคูระบายน้ำ นอกจากนี้มีการสร้างปิรามิด สร้างเทวสถานตลอดจนงานโยธาต่าง ๆ ส่วนดาราศาสตร์ก็ช่วยให้พยากรณ์ได้ว่าน้ำจะหลากในเวลาใด และจะทำให้การขนส่งทางน้ำดีขึ้นได้อย่างไร เพื่อจะได้ล่องเรือค้าขายสะดวกขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้รู้จักแบ่งปีออกเป็น 12 เดือน เดือนละ 30 วัน การนับเวลาให้แยกแยะละเอียดออกไปจนถึงนาทิจและวินาที ปิรามิดของ อียิปต์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการออกแบบ และในทางวิศวกรรม ประติมากรรมของอียิปต์เป็นภาพเหมือนของจริงได้อย่างน่าประหลาด ผลิตผลทางศิลปะของอียิปต์มักเกี่ยวข้องกับพระเจ้าแผ่นดิน พระญาติพระวงศ์ และความกังวลที่เกี่ยวกับปรโลก ปิรามิดคือสุสานของกษัตริย์ ส่วนงานปั้นและแกะสลักรูปต่าง ๆ นั้นเพื่อแสดงลักษณะของผู้มรณะให้ปรากฏแก่ตาโลกอย่างถาวร (วิภาวี ประพันธ์โยธิน, 2518:3)

ประวัติศาสตร์ของอียิปต์โบราณได้แสดงให้เห็นทั่วโลกประจักษ์แจ้งว่า ชาวอียิปต์เคร่งครัดในเรื่องศาสนาเป็นอย่างมาก มีความเชื่อถือในอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมในบริเวณลุ่มแม่น้ำไนล์ และบริเวณอารยธรรมในส่วนอื่น ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ศาสนาเข้าไปพัวพันต่อสังคมของอียิปต์ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้าน ศิลปกรรม วรรณกรรม รัฐบาลของอียิปต์ในสมัยอาณาจักรกลางอยู่ในระบบเทวธิปไตย ศาสนาของอียิปต์เจริญสูงสุดในสมัยอาณาจักรกลาง และตอนต้นของจักรวรรดิ ในเวลานั้นเทพเจ้าเร และเทพเจ้าโอซิริสได้รับความนับถืออย่างสูงสุด และในที่สุดศาสนาก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อียิปต์ถึงจุดจบ เนื่องจากฟาโรห์อิกนาตันทรงเคร่งครัดในศาสนา มีการบังคับกีดกันทางศาสนาทำให้ประชาชนเกิดความกระด้างกระเดื่อง ทหารถูกทอดทิ้ง นักบวชถูกขับไล่ เกิดความปั่นป่วน อาณาจักรต่าง ๆ ที่เป็นเมืองขึ้นก่อความกระด้างกระเดื่องนับเป็นเหตุให้อาณาจักรอียิปต์ต้องล่มสลายไปในที่สุด

1.1.4 สภาพสังคมและวิทยาการ

สังคมของอียิปต์โบราณนั้น นิยมที่จะมีสามีและภรรยาเพียงคนเดียว แม้แต่กษัตริย์ฟาโรห์ก็เช่นเดียวกัน หญิงอียิปต์โบราณได้รับการยกย่องว่าดียิ่งกว่าหญิงกรีกในสมัยหลัง ๆ หรือแม้แต่หญิงชาวตะวันออกหลายชาติในสมัยปัจจุบัน ในสังคมอียิปต์ฝ่ายหญิงและเครือญาติของฝ่ายหญิงจะมีอำนาจเป็นใหญ่ เด็กชาวอียิปต์จะได้รับสิทธิหรือความคุ้นเคยทางญาติฝ่ายแม่มากกว่าทางฝ่ายพ่อ ภรรยาจะเป็นเพื่อนและที่ปรึกษาของสามี สามารถไปไหนมาไหนกับสามีได้ ไม่ถูกเก็บตัวอยู่แต่ในบ้าน สามารถไปงานสาธารณะและงานพิธีต่าง ๆ มีสิทธิทางกฎหมายเท่าเทียมชาย พระธิดาของฟาโรห์มีสิทธิสืบสันตติวงศ์ได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏว่าอียิปต์มีราชินีผู้มีความสามารถหลายองค์ ขึ้นครองราชบัลลังก์ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 4-5)

นักปราชญ์อียิปต์ที่มีผลงานทางการเมืองเด่น ๆ มีศักดิ์เป็นพระและมีชีวิตอยู่ระหว่าง 2,200 ปี ก่อนคริสตกาล มีชื่อว่า เคเฮปเปอร์-โซเนป เป็นนักประพันธ์ที่เรียกร้องให้ชนชั้นสูงเลิกแสดงความไม่ยุติธรรมต่อคนจน งานประพันธ์อีกชิ้นหนึ่งมีชื่อว่า ข้อคิดของชาวนาเจ้าไวยาหาร ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง งานชิ้นนี้เป็นคำประพันธ์ที่กล่าวถึงเรื่องราวของชาวนาผู้หนึ่งซึ่งถูกข้าราชการคดโกง และชาวนาผู้นั้นได้ขอร้องให้ข้าราชการเห็นใจในความทุกข์ยากของตน ฯลฯ นอกจากนั้นยังได้มีบัญญัติความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ปกครองที่ดีไว้หลายประการ

ในด้านวิทยาศาสตร์ ชาวอียิปต์ให้ความสนใจทางด้านดาราศาสตร์และคณิตศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ของอียิปต์ได้ศึกษาและคำนวณเวลาที่จะเกิดน้ำท่วมของแม่น้ำไนล์ วางโครงการสร้างปิรามิด และวัดต่าง ๆ และคอยแก้ไขปัญหาทางการชลประทาน ด้านสาธารณะตลอดจนการควบคุมเศรษฐกิจต่าง ๆ ชาวอียิปต์มิใช่ นักวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง เพราะให้ความสนใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติน้อยมาก ทำให้วิชาดาราศาสตร์ของอียิปต์ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร อียิปต์ได้ประดิษฐ์ปฏิทินทางสุริยคติได้อย่างเยี่ยมยอด นอกจากนั้นได้ทำแผนที่เกี่ยวกับท้องฟ้า โดยแสดงตำแหน่งของดาวสำคัญ ๆ เอาไว้ด้วย อียิปต์ประสบความสำเร็จในการหาดำแหน่งต่าง ๆ ของดวงดาวได้อย่างแม่นยำ ความสำเร็จทางด้านดาราศาสตร์ดังกล่าวเกิดขึ้นในสมัยก่อน

ราชวงศ์ และในสมัยราชอาณาจักรเก่า ต่อมาในสมัยหลัง ๆ ความสนใจทางด้านนี้ค่อย ๆ หดหายไป การศึกษาค้นคว้าทางด้านคณิตศาสตร์กลับได้รับการปรับปรุงเป็นอย่างมาก ชาวอียิปต์ได้คิดการคำนวณหาค่าบวกลบและหาร รู้จักประดิษฐ์ระบบมาตราสิบ ชาวอียิปต์ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการคำนวณเนื้อที่อย่างชำนาญ สามารถคำนวณเนื้อที่ของรูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมผืนผ้า และรูปแปดเหลี่ยมได้อย่างแม่นยำ ทั้งยังเป็นผู้ค้นพบสูตรของพื้นที่วงกลมเท่ากับ 3.16 เอกสารที่เก่าแก่ที่สุดทางคณิตศาสตร์ คือ อาริเมล์ปาไปรัส มีอายุระหว่างปี 2,000 – 1,700 ก่อนคริสตกาล

ความเจริญทางด้านวิชาการแพทย์ อียิปต์มีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการแพทย์มาตั้งแต่สมัยอาณาจักรเก่า มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิชาสรีระวิทยาและวิธีการเก็บรักษาศพมิให้เน่าเปื่อย ศูนย์กลางการศึกษาวิชาแพทย์ได้แก่ตามอารามต่าง ๆ แพทย์อียิปต์โบราณได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บที่ปรากฏในอาณาจักรอียิปต์ และตามบริเวณอาณาจักรใกล้เคียง แพทย์อียิปต์โบราณมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในการผ่าตัดกระดูก และการศึกษาเกี่ยวกับโลหิต แพทย์ได้พบว่าหัวใจเป็นศูนย์กลางของระบบหมุนเวียนของโลหิต มีการค้นคว้าเกี่ยวกับการรักษาบาดแผล จักษุแพทย์ของอียิปต์มีชื่อเสียงมากในการรักษาโรคตา ซึ่งเป็นที่ปรากฏชื่อเสียงไปทั่วโลก การแพทย์ของกรีกที่เจริญขึ้นในสมัยต่อมาก็ได้รับอิทธิพลมาจากความก้าวหน้าในด้านการแพทย์จากอียิปต์อีกทอดหนึ่ง

จึงกล่าวได้ว่าอารยธรรมของอียิปต์โบราณนับว่ามีความสำคัญแก่มวลสมาชิกของโลกสมัยใหม่เป็นอย่างยิ่ง แม้แต่อิทธิพลของชาวฮิบรูก็ยังไม่มากเท่า ชาวอียิปต์นอกจากจะประดิษฐ์ผลงานด้านปรัชญา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวรรณคดีแล้ว อียิปต์ยังประสบความสำเร็จทางการชลประทาน วิศวกรรม การทำเครื่องปั้น แก้วและกระดาษ สิ่งสำคัญที่ชาวอียิปต์ให้แก่อารยธรรมโลกคือ ศาสนาซึ่งมีหลักศีลธรรมให้แก่บุคคลและสังคม

1.2 การศึกษาในดินแดนเมโสโปเตเมีย

นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษกล่าวไว้ว่า “ทุ่งราบเมโสโปเตเมียและอียิปต์ มีภูมิประเทศที่เหมาะสมมากที่สุดสำหรับการตั้งรากฐานครั้งแรกของมนุษยชาติที่เริ่มเจริญรุ่งเรือง” ทุ่งราบเมโสโปเตเมียอยู่ระหว่างแม่น้ำยูเฟรติสและแม่น้ำไทกริสระหว่างทางโค้งของแม่น้ำทั้งสองสายเป็นที่ตั้งของที่ราบอันอุดมสมบูรณ์สามารถทำการเพาะปลูกได้ปีละ 3 ครั้ง ประชากรที่อยู่ในเขตนี้พวกแรกคือชาว คาสเตีย ต่อมาได้แยกออกเป็นอีกพวกหนึ่งเรียกว่าชาวอัสสิเรีย ซึ่งเป็นพวกนัรบโหดร้าย ชอบทำสงคราม ชาวอัสสิเรียได้ติดต่อกับชนชาติซูเมเรียน และได้ถ่ายทอดอารยธรรมต่าง ๆ มาจากชนชาติซูเมเรียน ได้แก่ ศิลปะวัตถุ รูปแกะสลัก หนังสือ และปฏิทิน นอกจากนั้นชาวอัสสิเรียยังได้ติดต่อกับชนชาติฮิตไตต์ (Hittite) และได้แย่งดินแดนฮิตไตต์และกรุงบาบิโลนมาได้ ทำให้อัสสิเรียเป็นประเทศที่มีอำนาจใหญ่โตมากในแถบนั้น กองทัพของอัสสิเรียมีอาวุธที่ทำด้วยเหล็กซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีอาวุธเหล็กใช้ในประเทศอื่น อัสสิเรียได้นำวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ มาใช้ มีความรักในศิลปะ รู้จักทำกระเบื้องเคลือบมีลวดลายสีต่าง ๆ รู้จักแกะสลักหิน และจากการที่อัสสิเรียยกกองทัพไปตีอียิปต์ ทำให้ศิลปะหัตถกรรมของอียิปต์เผยแพร่เข้ามาในอัสสิเรีย (สิริ เปรมจิตต์, 2499: 524-525)

ในสมัยพระเจ้าอัสซูบาเนปาล (Assurbanipal) ชาวอัสสิเรียมีความรู้หนังสือ มีการเขียนหนังสือลงบนแผ่นดินเหนียว มีการขุดพบก้อนดินเหนียวถึง 22,000 ชิ้น ซึ่งเป็นหลักฐานทำให้ทราบถึงความเจริญทางศาสนาและวรรณคดีของชาวอัสสิเรียในราวคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้มีการขุดพบวัตถุโบราณของพระมหากษัตริย์อัสสิเรีย มีรูปปั้น และศิลาจารึกต่าง ๆ นอกจากนั้นยังค้นพบห้องสมุดสำหรับประชาชนภายในพระราชวังของพระเจ้าอัสซูบาเนปาล มีแผ่นดินเหนียวจารึกเรื่องราวต่าง ๆ ในสมัยนั้นอัสสิเรียใช้ดินเหนียวเป็นแผ่น ๆ เขียนหนังสือบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ และได้กล่าวถึงวิชาการต่าง ๆ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ กฎหมาย โหราศาสตร์ และลัทธิศาสนา เป็นต้น

1.2.1 ด้านศิลปกรรม

ในด้านศิลปกรรมอัสติเรียก็มีฝีมือไม่แพ้ชาวอียิปต์ การก่อสร้างรูปพระเจ้าและรูปต่าง ๆ ทำได้อย่างงดงามยิ่ง นอกจากนั้นชาวอัสติเรียยังให้ความรู้ทางด้านการคำนวณ อีกทั้งยังได้ชื่อว่าเป็นชาติแรกที่รู้จักแบ่งปีออกเป็น 12 เดือน และได้ทำเครื่องหมายของเดือนทั้ง 12 เดือน เป็นรูปต่าง ๆ รู้จักแบ่งเดือนเป็นสัปดาห์ วัน ชั่วโมง และนาที อัสติเรียยังค้นพบวิธีคำนวณสิริยุปราคา และ จันทรุปราคาได้อย่างถูกต้อง รู้หลักในการแบ่งวงกลมออกเป็นวงรี แบ่งความยาวออกเป็น สอก คีบ และรู้จักวิธีช่างและแบ่งน้ำหนักอีกด้วย (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 9)

ความเจริญทางศิลปะของอัสติเรียนั้น มีความเป็นเลิศในการทำโลหะต่าง ๆ เช่น การเจียรในเพชรพลอย ส่วนงานด้านจิตรกรรมอัสติเรียได้ผลิตตัวอย่างทางศิลปะได้เหมือนธรรมชาติอย่างเหลือเชื่อ เช่น การประดิษฐ์อาวุธ เรือ เพชร พลอย และสามารถปั้นรูปมนุษย์และสัตว์ได้เหมือนของจริงมาก พวกศิลปินมีจินตนาการและแรงบันดาลใจของตนเองอย่างอิสระไม่มีอิทธิพลของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง

1.2.2 ด้านการศึกษา

ในด้านการศึกษาของอัสติเรียได้แก่ การคิดระบบการเขียนหนังสือ โดยการประดิษฐ์อักษรคูนิฟอร์ม ซึ่งแปลว่ารูปมูมจาก พวกนี้ไม่ใช่กระดาษเหมือนชาวอียิปต์ แต่ใช้ดินเหนียวแทน ตัวหนังสือจะพิมพ์กดลงบนดินปั้น ใช้ไม้เป็นรูปเล่มสลักกดดินเหนียวให้เป็นรอยแล้วนำไปเผาเป็นแผ่น ๆ เหมือนกระเบื้องหนังสือบางแผ่นมีดินปั้นประกบไว้ต้องทุบดินปั้นออก จึงจะเห็นข้อความข้างในดินปั้นประกบ จึงเปรียบเสมือนซองจดหมายในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังพบหลักฐานหลายอย่างที่แสดงว่ามีการส่งข่าวสารทางหนังสือมานานแล้ว ภายหลังได้มีการดัดแปลงแก้ไขเกี่ยวกับอักษรภาพ โดยการใช้เครื่องหมายแสดงเสียงอ่านแทนอักษรภาพ เครื่องหมายเหล่านี้มีประมาณ 350 เครื่องหมาย วิธีการเขียนหนังสือของอัสติเรียไม่ส่งเสริมการจดบันทึก หรือการเขียนที่มีขนาดยาว ๆ ทั้งนี้เพราะแผ่นดินเหนียวแผ่นหนึ่ง ๆ บรรจุข้อความได้เพียงเล็กน้อยไม่เหมาะกับการเก็บรักษา แต่อย่างไรก็ตามชาวอัสติเรียก็มีนิยาย กาพย์ กลอน ที่ท่องจำต่อ ๆ กันมา

เป็นจำนวนไม่น้อยที่จารึกไว้ในแผ่นดินเผาเป็นเฉพาะเรื่องสั้น ๆ ผลงานที่เขียนส่วนใหญ่เป็นผลงานของพระและนักบวช เรื่องที่เขียนขึ้นมาจึงมักประกอบด้วยเรื่องราวทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เช่น คำโคลงสดุดีเทพเจ้า เพลงสวดต่าง ๆ เป็นต้น วรรณกรรมที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางและมีขนาดยาว คือ มหากาพย์กิลกาเมช มีเนื้อหาเกี่ยวกับการผจญภัยของกษัตริย์ในเทพนิยายของนครเออร์ค มหากาพย์กิลกาเมชเขียนลงบนแผ่นดินเผาขนาดใหญ่ จำนวน 12 แผ่น รวมด้วยกันทั้งสิ้น 3,000 บรรทัด เฉพาะโคลงที่กล่าวถึงการสร้างโลกนั้นได้รับความสนใจจากคนในสมัยหลังเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะมหากาพย์ดังกล่าวได้พรรณารื่องไว้คล้ายคลึงกับเรื่องราวในพระกัมภีร์ของพวกฮิบรู เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าเรื่องในเจเนซิส ซึ่งเป็นหนังสือเล่มแรกของพระคัมภีร์เก่าเรื่องสั้น ๆ คงจะได้รับความคิดมาจากนิยายของชาวอัสสิเรียโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 9-10)

1.2.3 ด้านวิทยาศาสตร์

ในด้านวิทยาศาสตร์ผลงานสำคัญของชาวอัสสิเรียดังได้กล่าวมาแล้วว่า ชาวอัสสิเรียเป็นชนชาติที่มีความรู้ทางด้านดาราคำนวณ ได้ค้นพบวิธีคูณและหาร คิดการคำนวณหาค่าของสแควร์รูทและคิวรูท ระบบเกี่ยวกับตัวเลขและน้ำหนัก มาตราชั่งต่าง ๆ เป็นจุดทศนิยม ซึ่งมีตัวเลขไม่เกิน 60 เป็นจำนวนสูงที่สุด นอกจากนี้ยังได้ประดิษฐ์นาฬิกาน้ำ และปฏิทินทางจันทรคติขึ้น สำหรับทางด้านดาราศาสตร์ยังมีไม่มากเท่ากับทางด้านโหราศาสตร์ ทางด้านการแพทย์ชาวอัสสิเรียใช้หลักการทางด้านเวทย์มนต์คาถาเข้าประกอบ ยาที่ใช้เป็นส่วนผสมของสมุนไพรที่ทำมาจากรากไม้กับเวทย์มนต์คาถา

1.2.4 ด้านกฎหมาย

ในด้านกฎหมายของชาวอัสสิเรีย ประมวลกฎหมายที่นับว่าเก่าแก่ที่สุดที่ปรากฏในปัจจุบันได้แก่ กฎหมายของพระเจ้าฮัมมูราบี ได้ชื่อว่ามืบทองโทษที่รุนแรงมากโดยอาศัยหลัก “เล็กซ์ ตาลิ โอนิส หรือ ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” หมายถึงถ้าบุคคลใดทำลายตาของอีกบุคคลหนึ่งตาของผู้นั้นก็จะถูกทำลายเช่นกัน ประมวลกฎหมายของ

พระเจ้าอัมมูราบี ส่วนใหญ่อาศัยรากฐานของขนบธรรมเนียมและการปฏิบัติของชนชาติ อัสซีเรียเป็นสำคัญ และมีลักษณะหลายประการที่คล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายของโมเสส ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายของพวกฮีบรู ในสมัยโบราณ แต่กฎหมายของพระเจ้าอัมมูราบีไม่มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับศาสนารวมอยู่ด้วย (วิภาวี ประพันธ์ โยธิน, 2518: 2-3)

1.2.5 ด้านศาสนา

ทางด้านศาสนาอัสซีเรียในสมัยแรก ไม่มีความเชื่อที่จะจำแนกเทพเจ้าแห่งความดีและความชั่วออกจากกันโดยเด็ดขาด จนมาถึงสมัยหลัง ศาสนาของอัสซีเรียเป็นศาสนาของโลกปัจจุบันโดยเฉพาะ ชีวิตหลังความตายอุบัติขึ้นมาเฉพาะความฝันเท่านั้น สถานที่ซึ่งวิญญาณได้ไปสิงสถิตย์อยู่ชั่วอายุคนหรือมากกว่านั้นแล้วก็หายไปเรียกว่า “ซีโอล” ไม่มีใครจะคาดการณ์ได้ว่าคนจะฟื้นคืนชีวิตมาใหม่ในโลกหน้า และจะอุบัติขึ้นมาตลอดไป ในฐานะที่ได้ประพาศชั่วร้ายในโลกนี้เมื่อคนตายไปแล้วก็จะไต่ลงไป หลุมฝังศพและถือว่าเป็นอันจบสิ้นแล้ว

อาณาจักรของอัสซีเรีย ถึงการเสื่อมอำนาจลงในสมัยของพระเจ้าซาราคุส เนื่องจากพระองค์เป็นกษัตริย์ที่ไม่เข้มแข็ง เมืองประเทศราชพากันกระด้างกระเดื่อง ประกอบกับเกิดความไม่สงบภายในประเทศ เพราะอัสซีเรียเข้าสู่สงครามเป็นเวลานาน ประชาชนไม่มีเวลาประกอบอาชีพ ทำให้เศรษฐกิจเสื่อมโทรม จึงก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้น เวลานั้นกษัตริย์ชาตีมิดส์ (Medes) คือ พระเจ้าไซแอคซาร์ส ได้รับความร่วมมือจากแม่ทัพของพระเจ้าซาราคุส กษัตริย์แห่งอัสซีเรีย แม่ทัพผู้นั้นคือ นาโบโบลัสซาร์ ได้กบฏยึดเมืองหลวงของอัสซีเรียไว้ได้ นาโบโบลัสซาร์ก็ตั้งตนเป็นกษัตริย์ แบ่งอาณาจักรอัสซีเรียกับกษัตริย์มีเดีย ต่อมาพระเจ้าเนบูคัดเนสซาร์ (Nebuchad Nezzar) โอรสของพระเจ้านาโบโบลัสซาร์ขึ้นครองราชย์พระองค์เป็นกษัตริย์ที่ปรีชาสามารถ ซึ่งนักประวัติศาสตร์ยอมรับว่าพระองค์เป็นมหาราชองค์หนึ่ง ขนานพระนามว่า พระเจ้าเนบูคัดเนสซาร์ มหาราช (Nebuchad Nazza the Great) พระองค์ได้ขยายอำนาจไปยังประเทศใกล้เคียง และได้ยกกองทัพไปตีนครเยรูซาเล็มได้สำเร็จ แม้ว่าพระองค์มีค้อย่างเว้นจากศึกสงคราม แต่เมื่อย่างสงครามพระองค์จะใช้เวลาบูรณะบ้านเมือง ได้สร้างพระราชวังอย่าง

สวยงาม และสร้างอุทยานที่เรียกว่า “สวนสวรรค์” ซึ่งจัดเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกในยุคโบราณ ทางด้านศาสนาได้สร้างวัดชื่อ วัดเนโบ สร้างด้วยแผ่นอิฐ 7 ชั้น และเคลือบสีสวยงามมาก ในยุคนี้มีความเจริญทั้งด้านศิลปะ วิชาหนังสือ วิทยาศาสตร์ และวิชาการก่อสร้าง แต่เมื่อพระเจ้าเนบูคัด เนสซาร์ สิ้นพระชนม์ นครบาบิโลนก็เสื่อมลงไปด้วย ในที่สุดก็ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศเปอร์เซีย

จะเห็นได้ว่าในบรรดาอารยธรรมโบราณนั้น อารยธรรมอียิปต์ยังคงอยู่ในความทรงจำของคนรุ่นหลังอย่างมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอียิปต์ได้ทิ้งพยานหลักฐานทั้งที่เป็นสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ และหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่จารึกอยู่ตามกำแพงปิรามิด และวิหาร หลักฐานดังกล่าวล้วนเป็นกุญแจที่สำคัญที่ไขไปสู่ความเข้าใจ และเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความยิ่งใหญ่ของอารยธรรมอียิปต์โบราณในเวลาต่อมา

I PHONICIAN	II EARLY GREEK read from right to left	III LATER GREEK read from left to right	IV LATIN	V ENGLISH
Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Χ	Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ	Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ	Α Β C D E F G H I L M N O P Q R S T	A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T

อักษรเฟนิเชียและกรีกโบราณ

letters		name		equivalent		approximate pronunciation	
capital	lower case	combinations		EB preferred	alternatives		
A	α, α*	αι	alpha	a		both	
B	β	βυ	beta	b		new baby	
Γ	γ	γγ	gamma	g		go	
		γκ		ng		angle	
		γκ		nk		ink	
		γκ		nx		thanks	
		γκ		nch		Ger. München	
Δ	δ, δ*		delta	d		dog	
E	ε	ει	epsilon	e		bet	
		ευ		ei		e or i	
				eu		day	
Z	ζ		zeta	z		fury	
H	η		eta	ē		adē	
		ηυ		ēu		day	
Θ	θ, θ*		theta	th		youth	
I	ι		iota	i		thia	
K	κ		kappa	c		even or pin	
				c		kin	
				c		in proper nouns, & in common words	
Λ	λ		lambda	l		lily	
M	μ		mu	m		mim	
N	ν		nu	n		not	
Ξ	ξ		xi	x		ax	
O	ο		omicron	o		obey	
		οι		oi		boy	
		ου		ou		oe	
				ou		in proper nouns, or in common words	
				ou		food	

letters		name		equivalent		approximate pronunciation	
capital	lower case	combinations		EB preferred	alternatives		
Π	π		pi	p		pin	
P	ρ		rho	r		rose	
		ρρ		rth		arrow	
Σ	σ		sigma	s		sand	
T	τ		tau	t		tie	
Υ	υ		upsilon	y		Fr. ruc	
		υι		ui		we	
Φ	φ, φ*		phi	ph		fifty	
X	χ		chi	ch		Ger. Buch	
Ψ	ψ		psi	ps		perhaps	
Ω	ω		omega	ō		bone	

Greek		Arabic		numerals	
Arabic	Greek	Arabic	Greek	Arabic	Greek
1	α'	15	κ'	70	ο'
2	β'	16	ισ'	80	π'
3	γ'	17	ις'	90	ρ'†
4	δ'	18	ιγ'	100	ρ'
5	ε'	19	ιβ'	200	σ'
6	ς'†	20	κ'	300	τ'
7	ζ'	21	κα'	400	υ'
8	η'	22	κβ'	500	φ'
9	θ'	23	κγ'	600	χ'
10	ι'	24	κδ'	700	ψ'
11	ια'	30	λ'	800	ω'
12	ιβ'	40	μ'	900	ϖ'†
13	ιγ'	50	υ'	1,000	α
14	ιδ'	60	ξ'		

อักษรและตัวเลขกรีก

modern European	Latin	runes	Greek	Cyrillic	Glagolitic
A	A		A	А	ⱥ
B	B	Ɓ	B	Б(в) В(в)	ⱦⱧ
C	C	<A A A A	<A	Г	ⱨ
D	D	D D D D (in)	D Δ ∅	Д	ⱪ
E	E	E E E E	Ϝ	Е	ⱬ
F	F	F F F F	Ϝ F	Ѣ	Ɱ
G	G	G +			
H	B	Н Н Н Н	H	Н(и)	Ⱳ ⱴ
I	I	I	I	І(і)	ⱶ ⱸ(ѡ)
J					
K	X	ƿ	κ	К	ⱺ
L	L	l	l	Л	ⱼ
M	M	M	М	М	ⱼ
N	N	X X X X	λ	Н	ⱼ
O	O	X X X	∅ ∅	О	ⱼ
P	I	П M (c)	π	П	ⱼ
Q	Q		Ϟ ϟ	Ѡ	ⱼ
R	R	R R	ρ	Ѣ	ⱼ
S	S	S	σ	ѣ	ⱼ
T	T	τ	τ	Т	ⱼ
U	V	∧ П	υ		
V					
W		ƿ ƿ			
X	X	X (g)	X	X(х)	ⱼ
Y	Y	Y Y Y Y		Y(у)	ⱼ
Z	Z	Z (h, m)	Z	X(з) S(ш) Z(ж)	ⱼ ⱼ ⱼ
NG		∅ (ng)	Ξ +		
value	o n k r e c h s h ō y	ı ē y u w a w e w e t	o y u u o u e e w e t	o y u u o u e e w e t	o y u u o u e e w e t
Cyrillic	Ѡ ѡ Ѣ ѣ Ѥ Ѧ ѧ Ѩ ѩ Ѫ ѫ Ѭ ѭ Ѯ ѯ Ѱ	Ѡ ѡ Ѣ ѣ Ѥ Ѧ ѧ Ѩ ѩ Ѫ ѫ Ѭ ѭ Ѯ ѯ Ѱ	Ѡ ѡ Ѣ ѣ Ѥ Ѧ ѧ Ѩ ѩ Ѫ ѫ Ѭ ѭ Ѯ ѯ Ѱ	Ѡ ѡ Ѣ ѣ Ѥ Ѧ ѧ Ѩ ѩ Ѫ ѫ Ѭ ѭ Ѯ ѯ Ѱ	Ѡ ѡ Ѣ ѣ Ѥ Ѧ ѧ Ѩ ѩ Ѫ ѫ Ѭ ѭ Ѯ ѯ Ѱ
Glagolitic	Ɱ Ⱳ ⱴ ⱶ ⱸ ⱺ ⱼ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ	Ɱ Ⱳ ⱴ ⱶ ⱸ ⱺ ⱼ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ	Ɱ Ⱳ ⱴ ⱶ ⱸ ⱺ ⱼ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ	Ɱ Ⱳ ⱴ ⱶ ⱸ ⱺ ⱼ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ	Ɱ Ⱳ ⱴ ⱶ ⱸ ⱺ ⱼ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ ⱽ Ɀ ⱻ

รูปตัวอักษรของยุโรปสมัยใหม่ ลาติน รุนิก
กรีก ไชลินติก กลาโกลิติก

Α	Α	Α	Α	Α
Β	Β	Β	Β	Β
Γ	Δ	Δ	Δ	Δ
Ε	Ε	Ε	Ε	Ε
Ζ	Ζ	Ζ	Ζ	Ζ
Η	Θ	Θ	Η	Θ
Θ	Ι	Ι	Ι	Ι
Κ	Κ	Κ	Κ	Κ
Λ	Λ	Λ	Λ	Λ
Μ	Μ	Μ	Μ	Μ
Ν	Ν	Ν	Ν	Ν
Ξ	Ξ	Ξ	Ξ	Ξ
Ο	Ο	Ο	Ο	Ο
Π	Π	Π	Π	Π
Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ
Σ	Σ	Σ	Σ	Σ
Τ	Τ	Τ	Τ	Τ
Υ	Υ	Υ	Υ	Υ
Φ	Φ	Φ	Φ	Φ
Χ	Χ	Χ	Χ	Χ

อักษรเฟนิเซียนและกรีกโบราณ